

Kirkefondets årsberetning 2016

Det har været et travlt, spændende og udviklende år for Kirkefondet. Kirkefondet har fået mulighed for at sætte sine aftryk på en række væsentlige emner for folkekirken og dens menigheder. Vi er med helt ude i det enkelte menighedsråd; vi er med, hvor nye kirker skal bygges og menigheder dannes; og vi er med, når strukturelle temaer for folkekirken skal analyseres og debatteres; og nye veje skal findes og stier betrædes. Bag flere af de aktiviteter, der redegøres for i beretningen findes udgivelser i form af bøger, rapporter og artikler. Vi kan kun opfordre til, at man søger yderligere information i dem, hvis man har særlig interesse for det.

Kirken mødes

Fredag i forbindelse med Himmelske Dage i København i maj var Kirkefondet med i afviklingen af et nyt samlende initiativ nemlig "Folkekirkemødet". Ideen om et folkekirkemøde var bl.a. blevet nævnt i en række af de høringssvar, som forskellige kirkelige organisationer havde afgivet i forbindelse med det forslag til en ny overordnet folkekirkelig struktur, som desværre ikke blev vedtaget. Men ideen om, at det kan være godt at mødes fra brede dele af den folkekirkelige verden for at drøfte fælles anliggender, var blevet født og levede.

Ideen blev bl.a. grebet og spillet videre i det samtaleforum, som har eksisteret siden 1999, hvor repræsentanter fra Kirkeligt Centrum, Indre Mission, Grundtvigsk Forum og Kirkefondet mødes 2-3 gange om året til uformelle samtaler om mange forskellige anliggender i den kirkelige verden. Af og til har disse samtaler ført til konkrete tiltag – og sådan blev det også i 2014-2015, hvor bolden til at være den samlende faktor i et folkekirkemøde blev givet videre til Landsforeningen af Menighedsråd, som sammen med en bred kreds af organisationer og interessenter i og omkring folkekirken – inklusive Kirkefondet - gik i gang med planlægningen.

Der blev sammensat et program med oplæg, paneldrøftelser og gruppesamtaler om folkekirkens rolle i den globale virkelighed, den eksistentielle samtale, dåb og dåbsoplæring samt kirkens rolle i lokalsamfundet – særligt med en drøftelse af sognegrænsers relevans i dagens Danmark. Kirkefondets generalsekretær medvirkede i en paneldebat på folkekirkemødet. De 4 sessioner var godt besøgt med mellem 150-250 deltagere til hver del. Der blev ikke som sådan draget konklusioner. Det er op til menighedsråd, ansatte, organisationer mv. at følge op på drøftelserne lokalt og gribe de ideer, tiltag, opfordringer mv., som blev nævnt, da folkekirken var samlet til folkekirkemøde.

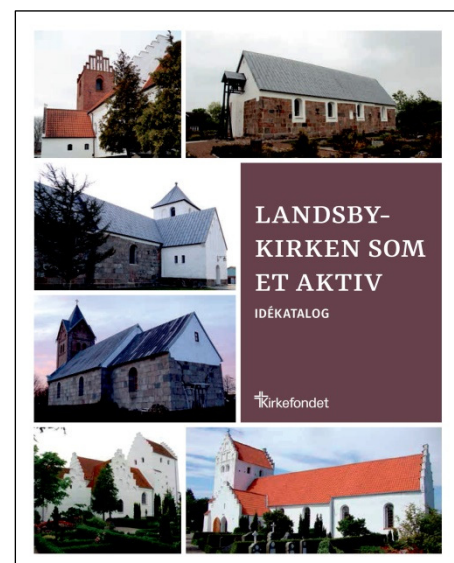
Organisationerne bag initiativet fandt, at folkekirkemødet var en succes, og derfor er man nu i fuld gang med at planlægge et folkekirkemøde, der forventes afholdt i efteråret 2017, så folkekirken igen kan mødes til en bred drøftelse af aktuelle emner, som kan understøtte det lokale kirkeliv.

Kirken på landet

Marie Vejrup Nielsen, lektor i religionsvidenskab ved Aarhus Universitet, skrev i februar, at "folkekirken er knækket over mellem by og land". Vi har en masse fine gamle hvidkalkede kirker spredt rundt i landområderne, hvor der er en stigende fraflytning. Særligt mange børnefamilier søger mod de større byer, hvor der bliver brug for flere folkekirkelige ressourcer til f.eks. aktiviteter for børn og unge. Fraflytningen fra landområderne til de mellemstore byer giver derfor problemer med fordelingen af ressourcer i folkekirken.

Kirkefondet har i det forløbne år bl.a. arbejdet på at analysere dette forhold for Aalborg stift. Fra stiftet fik vi en masse talmateriale i form af kirketællinger, provstiernes budgetter, antal ansatte mv.

Kirkefondet rekvirerede befolkningsprognoser for hvert enkelt provsti frem til 2025 og ansatte religionssociolog Peter Lüchau til at gennemarbejde det store materiale. Det resulterede i en rapport til Aalborg stift, som bl.a. konkluderer, at de mindre landprovstier vil miste medlemmer (og dermed kirkelige ligningsmidler at drive kirke for), fordi folk flytter væk fra landområderne, mens de større provstier mister medlemmer, fordi folkekirken der har en dårligere folkelig forankring i nærmiljøet.

I Den folkekirkelige Udviklingsfond ønskede man også at sætte fokus på udfordringerne for kirken på landet, og Kirkefondet fik støtte derfra til at afvikle projektet "Landsbykirken som et aktiv". Formålet har været at undersøge mulighederne for at bruge middelalderkirker på en ny og anderledes måde – også der hvor det måtte inkludere radikale ændringer og indgreb i kirkerummet. Der er blevet talt meget om at lukke de gamle kirker, men hvorfor ikke forsøge at bruge dem aktivt ind i lokalsamfundet samtidig med, at de fortsat kan bruges til gudstjenester, kirkelige handlinger mv.? Dette forhold er blevet undersøgt i 6 kirker fra Stenum Kirke i Nordjylland til Kirkerup Kirke på Sjælland. Der er blevet arbejdet intenst med ideer og visioner i menighedsråd og ved borgermøder med stort fremmøde. Mange ideer er dukket op: Ungdomskirke, pilgrimscenter, kulturcenter, formidlingskirke mv. Seks af ideerne er beskrevet udførligt i et idekatalog, som i oktober måned er sendt ud til alle sogne med middelalderkirker. Kirkefondet er nu godt rustet til at hjælpe de landsogne, som har lyst til at gå ind i en lignende ideudviklingsproces, og mange efterbestillinger af idekataloget vidner om stor interesse – og behov!

Men det handler ikke kun om bygninger. Det handler også om liv og vækst i kirkerne på landet. Det handler om at gennemtænke, hvad det vil sige at være kirke i de tyndt befolkede områder. Det er baggrunden for, at Kirkefondet afvikler Lokal Kirkeudvikling i Salling Provsti, hvor udfordringerne og indsatsområderne i Lokal Kirkeudvikling bl.a. er at få en række nye storpastorater til at arbejde sammen på tværs af de tidligere sognegrænser. Arbejdet i Salling kan bl.a. bygge på de erfaringer med at være kirke på landet, som allerede er draget i forbindelse med de to processer med Lokal Kirkeudvikling, som er blevet afsluttet i Hedensted og Bogen Provstier.

Det kan godt være, at folk flytter fra landområderne, men mange begiver sig ud og besøger de mange kirker spredt ud over landet. Mere end 400 kirker har valgt at være med i Kirkefondets vejkirkeordning og på den måde forpligtet sig til, at deres kirker skal være åbne for de mange, som gerne vil besøge dem. Desuden er der øget interesse fra forskellige turistorganisationer om at få flere kirker med i vejkirkeordningen. Det gælder bl.a. kirker ved Hærvejen og Kulturringen i Østjylland, ligesom de "cykelvenlige" vejkirker nu er kommet med på diverse cykelrutekort.

Kirken i byen

Kirkefondet opstod som bekendt i en periode med stor tilflytning til København og med et stigende behov for at styrke kirkens nærvær blandt storbyens borgere. På mange måder står vi i dag i en lignende situation – og ikke kun i København! Så derfor er der al mulig grund til at sætte fokus på "kirken i byen".

Ved Himmelske Dage, som blev afviklet i København i Kristi Himmelfartsdagene, blev kirken i høj grad synliggjort i den indre del af byen. Kirkefondet var med i bybilledet, og vi havde bl.a. et telt på Frue Plads, hvor man kunne opleve en gudstjeneste ved at gå gennem en labyrint i teltet. Gudstjenestelabyrinten var velbesøgt, og det var de to streetparade-gudstjenester også, som vi stod bag. Her gik et New Orleans-jazzorkester i spidsen for en vandrende gudstjeneste gennem de små gader i det indre København, hvor der blev holdt gudstjeneste ved stop på vejen.

Kirkefondet har i årets løb løst et par specialopgaver for københavnske sogne. Sydhavn Sogn i København står overfor at skulle bygge ny kirke på Teglholmen, og i den forbindelse har Kirkefondet udarbejdet en forundersøgelse, som har undersøgt forventninger og ønsker til en ny kirke - internt blandt menighedsrådsmedlemmer, ansatte og frivillige i Sydhavn Sogn – og eksternt blandt de mennesker, som bor, arbejder og studerer i Sydhavns-området. Forundersøgelsen indgår i baggrundsmaterialet for arkitektkonkurrencen vedr. den nye kirke. Vinderprojektet afsløres i november 2016. Det har hele tiden været en del af Kirkefondets politik, at nogle af de økonomiske midler fra salg af de lukkede kirker skal komme udviklingen af det københavnske kirkeliv til gode. Det kommer bl.a. til at ske fremadrettet i Sydhavn Sogn, hvor Kirkefondet de næste 3-4 år stiller konsulentbistand til rådighed for et lokalt menighedsudviklingsprojekt.

Vesterbro Sogn har efter sammenlægningen af flere sogne til dannelsen af Danmarks største sogn målt i antal folkekirkemedlemmer haft en række dispensationer fra den kirkelige lovgivning med det krav, at der skulle laves en evaluering af dette. Denne evaluering har Kirkefondet stået for i samarbejde med et par eksterne konsulenter. Evalueringen har bl.a. også tjent til se på interne forretningsgange blandt ansatte og frivillige. I tilknytning til den interne del er der også lavet en ekstern undersøgelse for at afdække, hvad folk på Vesterbro tænker om kirken – og hvordan de bruger folkekirkens tilbud på Vesterbro.

Det har været spændende for Kirkefondets medarbejdere at arbejde med disse store konsulentopgaver, men sideløbende afvikler vi jo fortsat en lang række kortere forløb med enkeltstående visionsdage, workshops mv. Som noget nyt vil vi overfor de nye menighedsråd tilbyde forløb, hvor en udviklingsproces, visionsproces eller lign. afvikles over 2-3 gange inden for et halvt år, idet det er vores erfaringer, at det er godt at have dette følgeskab over længere tid. Der er også i det forløbne år igangsat et nyt netværk i Lokal Kirkeudvikling i Storkøbenhavn, og et særligt forløb for kun et enkelt sogn er nu efter 2 år afsluttet i Romdrup-Klarup Sogne ved Aalborg.

Kirkefondet er medindbyder til et nordisk seminar den 28.-29. oktober, som henvender sig til ansatte og frivillige, der arbejder i sogne med stor til- og fraflytning, og hvor der er stor etnisk, religiøs eller subkulturel mangfoldighed. Det er typisk bysogne, det gælder for, og det er første gang, at netværket holder seminaret i Danmark. Temaet er fællesskab, og der er mulighed for at dele erfaringer, opbygge relationer og arbejde kreativt med det folkekirkelige nærvær.

Som en udløber af sidste års jubilæumsfejring med masser af kirkeaktiviteter på det gode skib "Jeppe" sammen med Sydhavn Sogn og Hans Egedes Sogn er Kirkefondet nu godt i gang med planerne om at få bygget en husbådskirke, som forhåbentlig bliver indviet og taget i brug i Sydhavnen i 2017. Det er tanken, at husbådskirken efter at have været udlånt til Sydhavn Sogn i et par år, indtil den nye kirke er færdig, skal videre til andre områder, hvor der er nye store boligmiljøer i havnenære områder – det kunne f.eks. være i Københavns Nordhavn.

Årets sidste nummer af "Kirken i dag" har også temaet "Kirken i byen", og ser på erfaringer og udfordringer for kirkerne i byerne. De 3 andre temaer for "Kirken i dag" i 2016 har været: Menighedsrådsvalget, "Hvad tror vi på" samt "Dåbsoplæring og konfirmation".

Kirken og de frivillige

Kirken er ikke kun bygninger og processer. Kirken også mennesker, som samles og engagerer sig i at være kirke lokalt på deres sted. Men det sker ikke altid af sig selv. Vi oplever fra mange menighedsråd efterspørgsel efter hjælp til at engagere flere i kirkens arbejde. Vi bliver ofte mødt af spørgsmålet: Hvordan skaffer vi flere frivillige? Vi kan ikke hjælpe med flere frivillige sådan med et trylleslag, men vi kan give nogle redskaber til at rekruttere, lede, motivere og involvere frivillige i folkekirken. Og i 2016 er en række gode "redskaber" blevet samlet i bogen "Ledelse og involvering af frivillige i folkekirken". Bogen er udgivet i samarbejde med forlaget Ingerfair og med vores udviklingskonsulent Dorte Kappelgaard, som en væsentlig bidragsyder og skribent på bogen. Det er en stor glæde, at vi har kunnet lancere den første bog, som for alvor går i dybden med denne problematik. I kølvandet på bogens udgivelse planlægger vi en række inspirationsaftner om frivillighed rundt om i landet – den første finder sted i Aalborg Stift den 15. november 2016.

Kirken – gudstjenester og eksistentielle samtaler

Også på et andet af Kirkefondets væsentlige arbejdsområder – nemlig gudstjenesteudvikling – er der kommet en udgivelse på gaden i løbet af 2016. Det er bogen "Gudstjeneste fra kanten", som er en håndbog med gudstjenesteideer og liturgiske tekster til hele kirkeåret. Bogen er inspireret af den keltiske tradition med tekster fra Iona Community og Wild Goose Resource Group fra Skotland. En redaktionsgruppe har arbejdet med at samle teksterne, oversætte dem og afprøve dem i dansk sammenhæng. Kirkefondets kommunikationskonsulent Charlotte Lydholm har været redaktør på bogen, og bogen blev lanceret på Himmelske Dage ved en

Hinke Paradis-gudstjeneste i Helligåndshuset, som vi stod bag. Kirkefondet har desuden udgivet et samtale spil med titlen "Om at være menneske". Spillet er udviklet af Lise Damkjer, konsulent og menighedsrådsmedlem. Formålet med spillet er at skabe samtale om vigtige livsspørgsmål. Spillet består af en terning og 108 spørgsmål fordelt på 6 kategorier af kort: Tro, Håb, Kærlighed, Fødsel, Liv og Død. Det kan spilles i grupper af 2-5 personer og kan f.eks. bruges til konfirmand-forældreaftner, i menighedsrådet, ved åbne samtale-/spilleaftner, men også i masser af ikke-kirkelige sammenhænge.

Kirkens tal

Kirkefondet har en lang tradition for at tolke, udlægge og forklare den kirkelige virkelighed i sogne og provstier med baggrund i tal, demografiske og statistiske oplysninger. Og det er der fortsat stor efterspørgsel efter i form af sogneprofiler, sogneanalyser og sogneprofiler. Flere af folkekirkens stifter har kirketællinger, og skaber derved sine "egne" tal i form af opgørelser af gudstjenester, kirkelige handlinger og aktiviteter samt antallet af deltagere i disse. Hvis det skal give mening at indsamle alle disse tal, bør de også bearbejdes og formidles, så de kan levere nyttig viden til sogne og provstier. Derfor har Kirkefondets analysekonsulent Sille Fusager i år brugt en del ressourcer på at skabe nogle skabeloner og rapporter, som fremadrettet kan tilbydes sogne og provstier som et supplement til de sædvanlige profiler, således at de også får kastet et analyserende blik på det, som de rent faktisk har gang i af aktiviteter.

Tak for samarbejdet!

Vi er en lille organisation, men vi har store ambitioner om at være med til at præge og udvikle folkekirken og derved bidrage til, at menighedens liv og vækst kan udvikles, hvad enten indsatsen gøres i den enkelte menighed eller, som vi gør det som meningsdanner gennem aktiv deltagelse i medier, udvalg og debatfora. Foruden den faste stab med Henrik Bundgaard Nielsen i spidsen har vi i år haft god brug af at samarbejde med en række tilknyttede konsulenter. Det har givet god inspiration, men også været nødvendig eksperthjælp, når nye opgavetyper har skullet løses. Der er grund til at sige tak for den dedikerede indsats til alle, der har bidraget til de mange flotte resultater. Også en tak til de mange frivillige, som har bakket op om vores arbejde og aktiviteter - jeres engagement er værdifuldt og værdsat.

Kirkefondet deltager i række samarbejdsfora og organisationer. Et samarbejde, hvor vi kan se hinandens arbejde i en sammenhæng, hvor det giver mening - og det er et fællesskab, som er til inspiration. Tak for et godt samarbejde - et samarbejde, som vi er sikre på vil få større betydning i de kommende år, når spændende og væsentlige temaer for folkekirken kommer på dagsordenen.

På bestyrelsens vegne
Erik Møllerup, formand
Oktober 2016